

Poskytování sociálně-právní ochrany ve vztahu k cizině

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

Ochranu práv a zájmů dítěte ve vztahu k cizině **zajišťuje Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně** (dále jen „Úřad“), jako jeden z orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Zákon o SPO v § 35 vymezuje kompetence tohoto Úřadu, který plní řadu významných úkolů v oblasti sociálně-právní ochrany dětí nejen na základě tohoto zákona, ale též na základě mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Ve smyslu těchto úmluv je Úřad nejen **přijímajícím a odesílajícím orgánem, ale také ústředním orgánem pro realizaci mezinárodních smluv, které ČR ratifikovala**. Úřad tak zajišťuje sociálně-právní ochranu ve vztahu k cizině, jde li o

- a. děti, které mají na území ČR trvalý pobyt nebo ho mají povolen, tedy děti uvedené v § 2 odst. 2 zákona o SPO,
- b. děti, které jsou občany ČR a nemají na jejím území trvalý pobyt a
- c. děti, které nejsou občany ČR a nemají na jejím území povolen trvalý pobyt nebo nejsou hlášeny k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR ani se na jejím území nezdržují, jestliže se jejich rodiče nebo jiné fyzické osoby mající vůči těmto dětem vyživovací povinnost zdržují v ČR.

Při výkonu zákonem o SPO stanovených činností plní Úřad i další úkoly, z nichž nejvýznamnější jsou:

- vykonává funkci opatrovníka dítěte,
- spolupracuje se státními orgány nebo jinými organizacemi cizího státu obdobnými Úřadu, pokud jsou pověřeny ve svém státě k činnostem sociálně právní ochrany dětí,
- pomáhá pátrat po rodičích dítěte, pokud rodiče nebo jeden z nich žijí v cizině, pomáhá zjišťovat majetkové a výdělkové poměry pro stanovení výživného, zprostředkovává podávání návrhů směřujících k zabezpečení plnění vyživovací povinnosti, a to zejména návrhů na úpravu vyživovací povinnosti, výchovy a určení otcovství,
- pro účely osvojení v cizině zjišťuje, v jakém sociálním prostředí a v jakých rodinných poměrech dítě žije,
- dává souhlas k osvojení dítěte v cizině.

Zajišťování návratu dětí nacházejících se v cizině bez doprovodu

Zákon o SPO pamatuje i na pomoc dětem uvedeným v § 2 odst. 2, **které se ocitnou bez doprovodu v cizině**. Zákon o SPO v § 36 ukládá zastupitelskému úřadu ČR na území cizího státu **oznámít obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností** příslušnému podle místa trvalého pobytu dítěte skutečnost, že se na území cizího státu nachází dítě **bez doprovodu rodičů či osob odpovědných za jeho výchovu**.

V případě, že zastupitelský úřad nezná místo trvalého pobytu dítěte v ČR, oznámí tuto skutečnost Ministerstvu práce a sociálních věcí, které určí, který obecní úřad obce s rozšířenou působností dítě převezme. **Zastupitelský úřad má také povinnost zajistit návrat dítěte na území ČR**. Obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností pak ze zákona o SPO vyplývá povinnost učinit opatření k převzetí dítěte, tj. zejména vyzvat rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, aby dítě převzali na místě, které jim obecní úřad obce

s rozšířenou působností oznámí. **Povinnost převzít dítě mají především rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a též ústavní zařízení, příslušné k převzetí dítěte na útěku**, jde-li o dítě, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. **Pokud tak neučiní, převezme dítě obecní úřad obce s rozšířenou působností**. Jestliže rodič nebo jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte **nepřevezme** dítě při jeho návratu z ciziny, ačkoliv mu v tom nebrání závažná překážka, dopouští se **přestupku** podle § 59a odst. 1 písm. b) zákona o SPO, za nějž mu může být uložena **pokuta až do 20 000 Kč**.

Z převzetí dítěte vyplývají zpravidla **náklady, které mají povinnost uhradit rodiče nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nebo ústavní zařízení**, příslušné k přijetí dítěte. Jestliže náklady spojené s převzetím nejsou těmito osobami uhrazené, uhradí je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Poté může na osobách povinných dítě převzít požadovat úhradu. Pokud nedojde k dohodě o úhradě nákladů, může obecní úřad obce s rozšířenou působností požadovat úhradu těchto nákladů soudně.

Sociálně-právní ochrana dětí ve zvláštních případech

S ohledem na jeden z principů sociálně-právní ochrany, a to že, **sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu**, ukládá zákon o SPO povinnosti orgánům sociálně-právní ochrany pomáhat i dětem, které nesplňují podmínky uvedené v § 2 odst. 2 zákona o SPO, stručně řečeno, které nemají na území ČR trvalý pobyt a jsou cizinci. Zákon o SPO v § 2 odst. 3 a v § 37 zabezpečení těchto dětí ukládá především obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností. **Obecní úřad je povinen učinit všechna opatření, která směřují k ochraně života a zdraví dítěte**, tj. musí zajistit uspokojování základních potřeb v nejnutnějším rozsahu, včetně zdravotní péče. Podmínkou je, že se dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo je jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen nebo narušen. O přijatých opatřeních **uvědomí neprodleně obecní úřad obce s rozšířenou působností**, který je rovněž povinen učinit další nezbytná opatření směřující k ochraně dítěte. Je-li to možné, musí také o této skutečnosti **neprodleně uvědomit zastupitelský úřad státu, jehož je dítě občanem**, a projednat s ním způsob spojení dítěte s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za dítě. O přijatých opatřeních také informuje Úřad.

Podle zákona o SPO jsou nezbytnými opatřeními, která by měl obecní úřad obce s rozšířenou působností učinit, zejména

- podání návrhu na nařízení předběžného opatření,
- podání návrhu na ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte,
- podání návrhu na ústavní výchovu dítěte a
- zprostředkování umístění v azylovém zařízení.

Pokud nezletilé osobě hrozí vážná újma na zdraví nebo je ohrožena jeho řádná výchova a pomoc nelze poskytnout podle zvláštních zákonů (např. zákona o azylu, zákona o rodině), a je potřeba poskytnout nějaké finanční prostředky, je to možné poskytnutím dávky pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, konkrétně poskytnutím příspěvku na živobytí nebo mimořádné okamžité pomoci, nebo poskytnutím sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.